

Chojnacki, Jakub

Komunikat z dnia 30 listopada 1978 roku o ustaleniu daty i miejsca urodzenia Witolda Zglenickiego - "Polskiego Nobla"

Notatki Płockie 23/4-97, 35-40

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W rodzinnej Polsce tak jak i w Azerbejdżanie oddają należny hołd zasługom tego nowatora. Jego portret eksponowany jest w Muzeum Historii Azerbejdżanu, a w ojczyźnie Witolda Zglenickiego, w mieście Płocku, imieniem jego nazwano ulicę i wystawiono mu pomnik.

Pierwsze doniesienie naukowe o polskim inżynierze wygłosił Z. Buniat-Zade w 1972 roku w Leningradzie na drugim radziecko-polskim sympozjum. Podczas obrad wrocławskiego sympozjum wystąpił z referatem nt. „Witold Zglenicki — nowe fakty życia i działalności”, wzbudzając zainteresowanie polskich kolegów i publicystów.

W dyskusji nad referatem bakijszyka uczestniczyli: znany polski historyk profesor Józef Babicz, popularny w Baku, Leningradzie i Polsce z telewizyjnego filmu o Witoldzie Zglenickim pt. „Kaukaski życiorys” — redaktor Ryszard Badowski, prezes założonego jeszcze w 1820 r. najstarszego z istniejących w Polsce Towarzystwa Naukowego Płockiego doktor Jakub Chojnacki i inni.

Zaproszony przez Zarząd tego Towarzystwa Zija Buniat-Zade odwiedził Płock i zaznajomił

się z miejscami godnymi uwagi. W mieście tym, położonym na brzegu Wisły i liczącym około 100 tys. mieszkańców, znajduje się znany Mazowiecki Kombinat Petrochemiczny otrzymujący radziecką ropę rurociągiem „Przyjaźń”. Godnym uwagi jest to, że główna ulica wiodąca do tego kombinatu została nazwana imieniem W. Zglenickiego, a trzymetrowy pomnik „pioniera wydobycia ropy naftowej z dna morza” ustawiony jest przed budynkiem administracyjnym dyrekcji.

Na posiedzeniu Zarządu Towarzystwa Naukowego Płockiego Zija Buniat-Zade został obrany jego członkiem. Bakijski uczony wystąpił z referatem o życiu i działalności Witolda Zglenickiego i odpowiedział na pytania rodaków tego wielkiego inżyniera z końca XX wieku.

R. MAMEDZADE

Kierownik Wydziału Informacji Naukowo-Technicznego
Instytutu Geologii Akademii Nauk Republiki

z rosyjskiego tłumaczyła
JOLANTA CHMIELEWSKA

JAKUB CHOJNACKI

Komunikat z dnia 30 listopada 1978 roku o ustaleniu daty i miejsca urodzenia Witolda Zglenickiego — „Polskiego Nobla”

W artykule o utrwaleniu pamięci wybitnego Polaka inżyniera Witolda Zglenickiego (zob. artykuł w niniejszym zeszycie kwartalnika „Notatki Płockie”) podniosłem sprawę rozbieżności w podawaniu daty jego urodzenia. W nauce polskiej jak i w tradycji rodzinnej przyjmowano dotąd datę 2 sierpnia 1848 roku.

Jednak artykuł profesora Zija Ali Buniat-Zade z Baku (w tym zeszycie „Notatek Płockich”) przekazany mi dzięki uprzejmości profesora Edwarda Rühle z Warszawy — podawał datę inną, mianowicie 6 stycznia 1850 roku.

Aby te rozbieżności wyjaśnić, należało podjąć odpowiednie badania w celu odszukania metryki urodzenia Witolda Zglenickiego, której ani rodzina (89-letni p. Tymoteusz Załuska we Wrocławiu i p. Tadeusz Zglenicki — junior w Gdańsku), ani badacze polscy i radzieccy nie posiadali.

W tej sprawie zwróciłem się do kilku członków Towarzystwa Naukowego Płockiego. Księ-

gi urodzeń z połowy XIX wieku prowadzone w Farze Płockiej (parafia p.w. św. Bartłomieja) znajdują się obecnie w bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Płocku. Razem z jej dyrektorem ks. dr Michałem Grzybowskim szukaliśmy odpowiedniego wpisu. Akta są dobrze zachowane, bardzo czytelne, jednak niestety brak w nich zapisu dotyczącego Witolda Zglenickiego, a także jego starszego brata Bolesława.

O negatywnym wyniku poszukiwań w Płocku (dokonano ich także w Wojewódzkim Państwowym Archiwum) poinformowałem stryjecznego wnuka Witolda Zglenickiego p. Tadeusza Zglenickiego — juniora zatrudnionego w Rafinerii Gdańskiej.

Za jego radą poszukiwania skierowano do 2 innych miejscowości: wsi Zglenice (gniazdo rodowe Zglenickich), położonej między Sierpcem a Płockiem oraz do wsi Wargawa Stara koło Kutna. Wtedy zwróciłem się do ks. kano-

ŚWIADECTWO CHRZTU ŚW.
 DLA CEŁÓW KOŚCIELNYCH

Zaświadczam, że Witold-Leon-Julian Zglenicki
 syn ożeniony Konstantego
 i Weroniki z domu Zaluska
 urodzony w Wargawie Starej dnia 6 stycznia
 tysiąc osiemset pięćdziesiątego roku
 został ochrzczony dnia 21 lipca 1850 roku w Witoni
Włotnia dnia 26 listopada 78.

Podpis ks. Henryk Kozłowski
proboszcza witońskiego

79.
 W imię Boga Ojca, Syna i Ducha Świętego, ja, proboszcz witoński, ks. Henryk Kozłowski, świadcząc, że Wielmożny Konstanty Zglenicki, Dzieciak wsi Wargawy Starej, urodzony dnia szóstego stycznia roku bieżącego o godzinie siódmej wieczorem, w Wargawie Starej, w parafii św. Katarzyny, w obecności Lukasa Stolińskiego, Wyrobnika z Wargawy Starej, Kazimierza Grylaka, Wyrobnika z Wargawy Starej, i pięciu mających obywateli w Wargawie Starej, pokazał nam dziecięce pięć, które się urodziło w Wargawie dnia szóstego stycznia roku bieżącego o godzinie siódmej wieczorem. Przyczyną opóźnionego Chrztu jest nieobecność długa rodzonoego oycy. Dziecięciu temu na Chrzcie świętym odbytem w dniu dzisiejszym nadane zostały imiona Witold i Leon Julian, a Rodzicami tego Chrzestnymi byli Wielmożny Leon Zaluski i Juliana Sochawska. Akt ten stawajacemu i świadkom przeczytany przez Proboszcza wraz z rodzonym ojcem podpisany. Ostawający świadkowie pisać nieumieją.

Wargawa Starej
 Włotnia
 21 lipca 1850
 ks. Henryk Kozłowski
 proboszcza witońskiego

Dziato się w Witoni dnia dwudziestego pierwszego Lipca Tysiącznego ośmsetnego Pięćdziesiątego roku o godzinie dziewiętej wieczorem. Stawił się Wielmożny Konstanty Zglenicki Dzieciak wsi Wargawy Starej i tamże Zamieszkały lat trzydzieści sześć liczący, w obecności Lukasa Stolińskiego Wyrobnika z Wargawy Starej lat czterdzieści liczącego, tudzież Kazimierza Grylaka Wyrobnika z Wargawy Starej lat trzydzieści pięć mającego obywateli w Wargawie zamieszkałych. Pokazał nam dziecięce pięć, które się urodziło w Wargawie dnia Szóstego stycznia roku bieżącego o godzinie siódmej wieczorem. Przyczyną opóźnionego Chrztu jest nieobecność długa rodzonoego oycy. Dziecięciu temu na Chrzcie świętym odbytem w dniu dzisiejszym nadane zostały imiona Witold i Leon Julian, a Rodzicami tego Chrzestnymi byli Wielmożny Leon Zaluski i Juliana Sochawska. Akt ten stawajacemu i świadkom przeczytany przez Proboszcza wraz z rodzonym ojcem podpisany. Ostawający świadkowie pisać nieumieją.

Diecezja Łódzka
Parafia RZEMIAŃ PARAFIA
p. w. Św. Katerzyny
Witonia 99-110

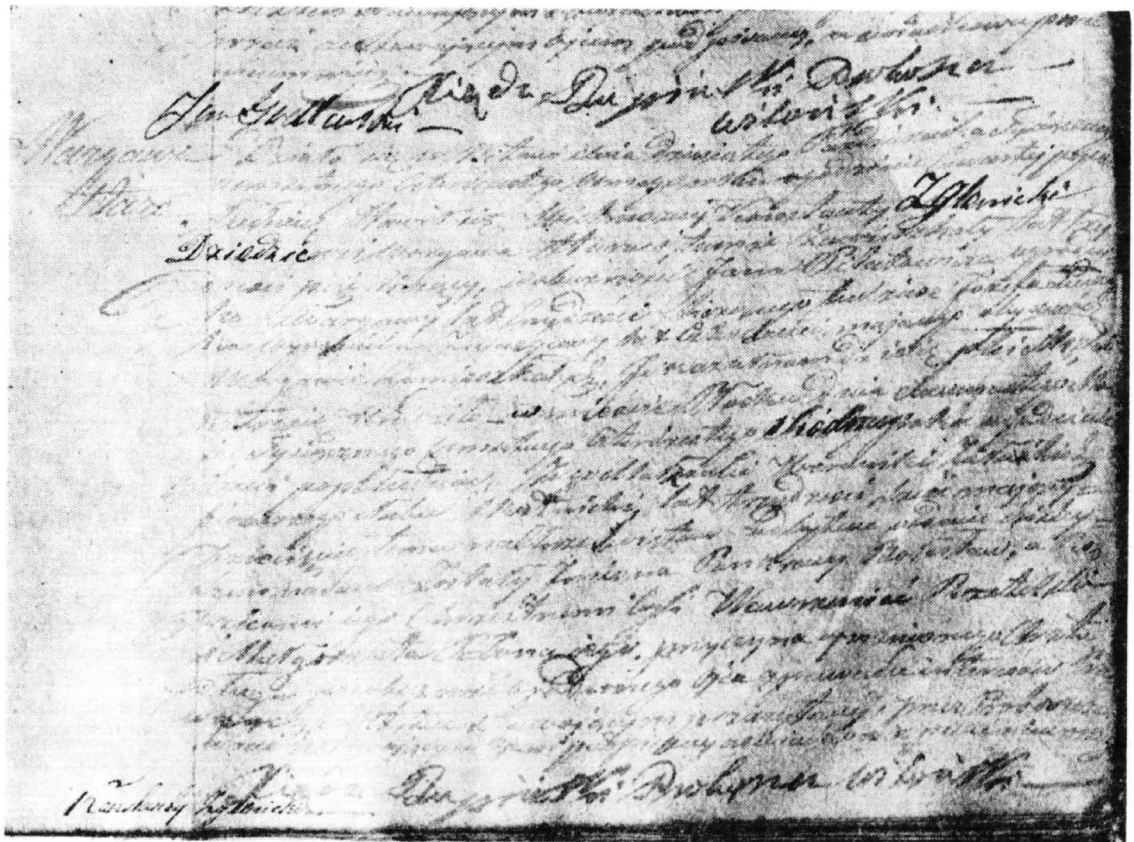
Nr 84/1848

ŚWIADECTWO CHRZTU ŚW. DLA CEŁÓW KOŚCIELNYCH

Zaswiadczam, że Pankracy Bolesław Zglenicki
syn Konstantego
Weroniki z domu Zatuska
urodzony w Płocku dnia 12 maja
tysiąc czterdziestego siódmego roku
został ochrzczony 4 dnia 10 października 1848 roku w Witoni

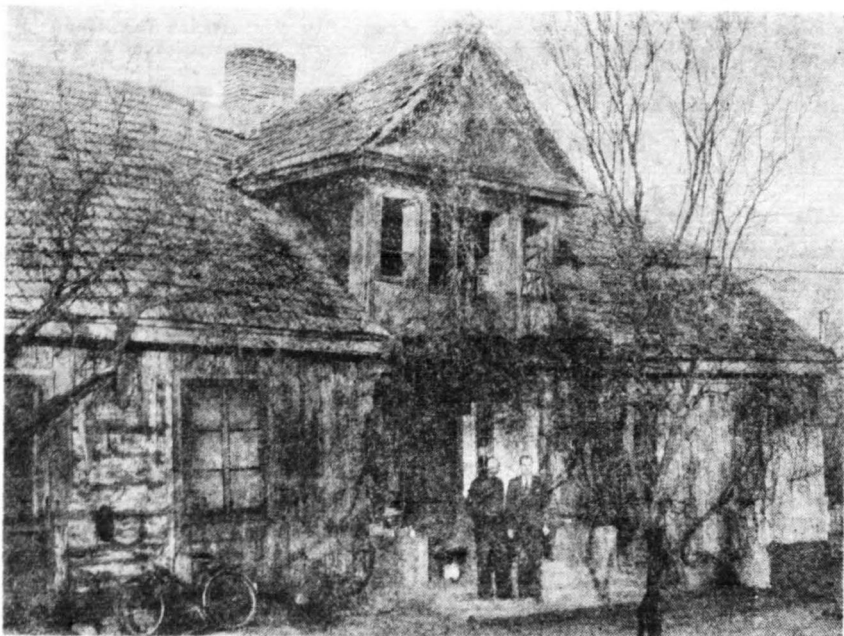
Imiona Wacława dnia 26 listopada 1848
Podpis Ks. Henryk Kozłowski
proboszcz witoński

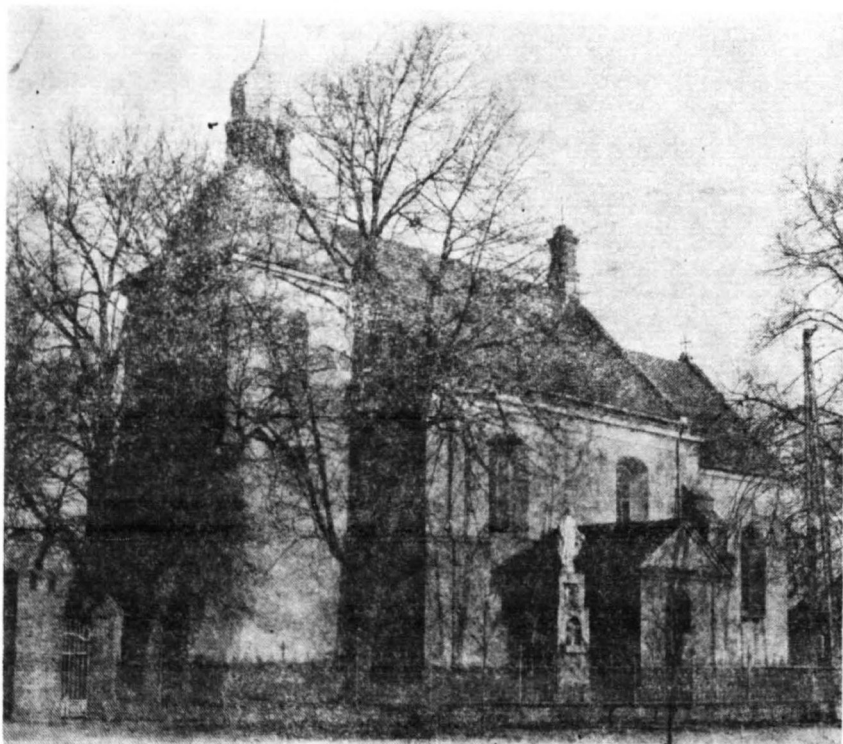
Działo się w Witoni dnia dziesiątego Października Tysiącznego ósmsetnego Czerdziestego siódmego roku o godzinie Czwartej po południu. Stawił się Wielmożny Wincenty Zglenicki Dziedzie wsi Wargawa Stara i tamże Zamieszkały lat trzydzieści pięć liczący, w obecności Jana Pilatowicza Wyrobnika z Wargawy lat trzydzieści liczącego tudzież Józefa Ludwika Wyrobnika z Wargawy lat czterdzieści mającego obydwóch w Wargawie zamieszkałych pokazał nam Dziecię płci Męskiej które się urodziło w mieście Płocku dnia dwunastego Maja Tysiącznego ósmset Czerdziestego Siódmego roku o godzinie trzeciej po południu. Ziego Matżonki Weroniki z Zatuskich pierwszego ślubu Skotnickich lat trzydzieści dwa mającej. Dziecięciu temu na Chrście Świętym odbytym w dniu dzisiejszym nadane Zostały Imiona Pankracy Bolesław, a Rodzicami jego Chrzestnymi byli Wawrzyniec Rzetulski i Małgorzata Połuna. Przyczyną opóźnionego Chrztu długa nieobecność ojca rodzzonego z powodu interesów prawnych. Akt ten stawiającym przeczytany, przez Proboszcza i ojca podpisany został, świadkowie pisać nieumieją.

KONSTANTY ZGLENICKI

KSIAZDZ RUPINSKI — Proboszcz witoński
dokument odczytała: mgr WANDA LEMANSKA

5.XII.1978 r. Dom (dworek) nr 10 we wsi Wargawa Stara w gminie Witonia w woj. płockim, w stanie przedzbiórkowym, w którym dnia 6 stycznia 1850 r. urodził się Witold Zglenicki. Przed domem jego właściciel Zenon Sobczyński i autor komunikatu dr inż. Jakub Chojnacki — prezes Towarzystwa Naukowego Płockiego. Według informacji Z. Sobczyńskiego dom ten liczący około 160 lat, łącznie z gospodarstwem o powierzchni 38 ha kupił od Jana Michałowskiego na początku XX wieku — jego dziad — Józef Sobczyński. Obecnie gospodarstwo liczy 19 ha.

Kościół renesansowy zbudowany w latach 1545—1550 w parafii Witonia, diecezji łódzkiej, w woj. płockim. W kościele tym ochrzczono obu braci Zglenickich: Bolesława i Witolda.

Urodzony w Płocku dnia 12 maja 1847 roku Pankracy-Bolesław Zglenicki (starszy brat Witolda). Zmarł w 1897 r. i pochowany został 3 marca w grobowcu rodzinnym na cmentarzu Wola Kiełpińska k. Zegrza

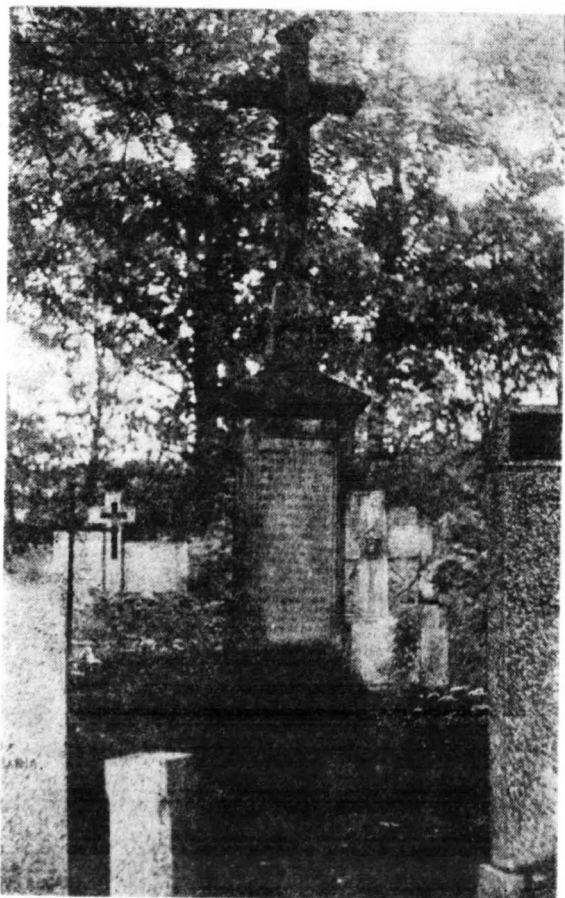
nika Tadeusza Żebrowskiego — dyrektora Archiwum Diecezji Płockiej o nawiązanie kontaktu z parafią Witonía (diecezja łódzka, województwo płockie), na której terenie Wargawa Stara się znajduje. Według „Słownika geograficznego Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich” (Warszawa 1892, tom XII, s. 952—953) Wargawa Stara (obecnie w woj. płockim) wieś i folwark, położona w gminie i parafii Witonía, posiadała w 1827 r. 11 domów mieszkalnych i 104 mieszkańców, a w 1891 r. 7 domów i 126 mieszkańców. Natomiast w 1978 r. we wsi tej w 18 domkach mieszka 77 osób (informacja naczelnika gminy Witonía inż. Czesława Granosika).

Natomiast wieś Witonía (między Kutnem a Łęczycą) położona na pograniczu historycznego Mazowsza, Kujaw i Ziemi Łęczyckiej, należała początkowo do najstarszych wsi książęcych. Później stała się wsią szlachecką. Należała kolejno do rodu: Grabskich, Wodzińskich, Kuczkowskich. Parafię erygowano już w XIII wieku. Drewniany kościół z 1370 roku spłonął około 1545 roku. W latach 1545—1550 wybudowano do dziś istniejący kościół rene-

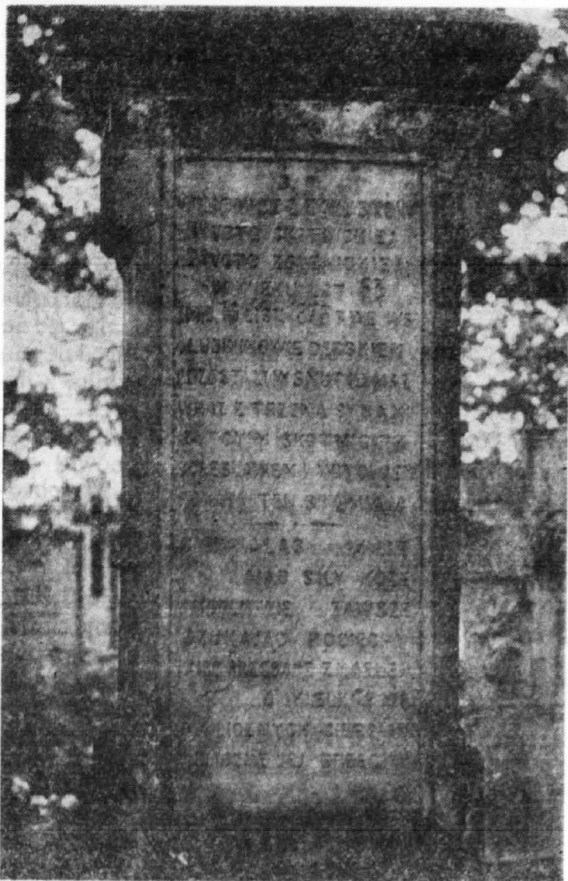
sansowy znajdujący się pod opieką wojewódzkiego konserwatora zabytków w Płocku.

Organista parafii p. Tadeusz Dubielak przeprowadził badania księgi urodzeń z lat 1840—1851. Okazało się, że obaj bracia Bolesław i Witold Zglenickcy w księdze tej mają odpowiednie zapisy dotyczące urodzenia oraz chrztu w tamtejszym kościele. Starszy — Bolesław urodził się jednak w Płocku. Widocznie później (kiedy? winno się to także ustalić!) rodzina Zglenickich przeniosła się z Płocka do położonej około 60 km wsi Wargawa Stara, gdzie następnie dnia 6 stycznia 1850 r. urodził się Witold. Jego rodzinny dom — jak wynika z informacji udzielonej autorowi w dniu 27 listopada 1978 r. przez ks. Henryka Koźmińskiego — proboszcza parafii Witonía, zachował się (w złym stanie) do dziś. Mieszka w nim obecnie rodzina Sobczyńskich.

Dotychczas w nauce Płock — jako miejsce urodzenia Witolda Zglenickiego nie był kwestionowany ani nawet poddawany w wątpliwość. Potwierdzano to już przed I wojną światową, w okresie międzywojennym, także i współcześnie. Znany historyk techniki polskiej Alfred Liebfeld podawał Płock jako miejsce urodzenia „Polskiego Nobla”.

Grób rodzinny Zglenickich z obeliskiem zmarłej w 1876 r. matki Witolda Weroniki z Zatuskich na cmentarzu parafialnym w Woli Kiełpińskiej k. Zegrza nad Narwią, diecezja płocka; woj. stołeczne warszawskie.

Epitafium na pomniku.

Tego samego zdania była i jego rodzina. Dla nie żyjącego już pułkownika Tadeusza Zglenickiego (ojca Tadeusza — juniora z Gdańska) Płock jako miejsce urodzenia jego ojca Bolesława i stryja Witolda był bezsporny. Dał temu wyraz w druku, jak i w rozmowie ze mną. Jednak prawda jest inna, co wynika z dokumentów, po raz pierwszy opublikowanych w niniejszym komunikacie.

Sam Witold Zglenicki w dokumentach znajdujących się w archiwach radzieckich (Baku, Leningrad) nie podawał wsi Wargawa Stara, jako miejsca swego urodzenia, natomiast określał prawidłową datę swego urodzenia: 6 stycznia 1850 roku. Tę właśnie datę prof. Z. A. Buniat-Zade podawał w swych pracach.

Nie udało się, niestety, odnaleźć dokumentu-zapisu z 1904 roku dotyczącego pochówku (po przewiezieniu zwłok z Baku) Witolda Zglenickiego w grobie rodzinnym na cmentarzu w Woli Kiełpińskiej k. Zegrza nad Narwią.

Zdaniem ks. Kazimierza Śniegockiego — proboszcza parafii Wola Kiełpińska k. Zegrza akta parafialne z tego okresu uległy spaleni

Na bocznej stronie obeliska skromny, wyryty niefachową ręką napis składający się z 2 słów: Witold Zglenicki — które wskazuje autor komunikatu. Powyżej podobne napisy dotyczące ojca Konstantego i jego starszego brata Bolesława.

w czasie II wojny światowej. Ten sam pogląd wyrażają dyrektorzy archiwów państwowych w Nowym Dworze i Warszawie. Także żyjący, najstarsi mieszkańcy wsi nie pamiętają pogrzebu Witolda Zglenickiego (badania ks. K. Śniegockiego).

Po wielkim Polaku zachował się tylko wyryty niefachową ręką na bocznej stronie pomnika-grobowca jego matki Weroniki z Załuskich, skromny napis złożony z dwóch słów: Witold Zglenicki. *Sic transit gloria mundi!* Wyrażony z tego powodu przed 5 laty żal redaktora Stefana Bratkowskiego z Warszawy okazał się jak najbardziej zasadny!

W lipcu 1979 roku nadejdzie 75 rocznica śmierci inżyniera Witolda Zglenickiego. Jak uczcić tę rocznicę? Zarząd Towarzystwa Naukowego Płockiego z pewnością wystąpi z odpowiednią propozycją.

Fotografie na cmentarzu parafialnym w Woli Kiełpińskiej wykonał w dniu 26 września 1978 r. mgr inż. JULIUSZ DZIEWONSKI z Zakładów Stalarki Budowlanej „Stolbud” we Wrocławiu.